

Vogelparadijs Costa Rica

Leo Schaap

Wie de ANWB-vogelgids opent, krijgt toegang tot de beschrijving van 770 vogelsoorten die in Europa, een deel van Noord-Afrika en een groot deel van het Midden-Oosten voorkomen. Wie dat doet met een gids van Costa Rica kan kiezen uit minimaal 950 soorten. Costa Rica is maar een kwart groter dan Nederland en telt daarmee meer vogelsoorten dan heel Europa en omgeving!

Dat op zo'n kleine oppervlakte zoveel vogels voorkomen heeft zo zijn redenen. Het land is voor een groot deel bedekt met tropisch regenwoud, bevindt zich op de vogeltrekroutes tussen Noord- en Zuid-Amerika, kent meerdere klimaatzones en ligt zowel aan de Caribische als Pacifische kust. Veel ecosystemen worden nu beschermd omdat ecotoerisme een belangrijke pijler is geworden van de lokale economie. Er zijn vele beschermde gebieden zoals nationale parken maar ook lokale en private natuurgebieden, veelal gecombineerd met accommodaties om het gebied te bezoeken. Geen wonder dus, dat het land aantrekkelijk is voor natuurliefhebbers en vogelaars.

Foto 1: Google luchtfoto met onze verblijfslocaties

In dit artikel worden ervaringen gedeeld van een reis in november 2024. Na overleg presenteerde het kleine maar gespecialiseerde reisbureau Quetzal Travel een gedetailleerd voorstel om het land, de natuur en de vogels van Costa Rica te verkennen. Met vier personen reisden we per auto door het land en bezochten in drie weken negen verschillende locaties in vijf verschillende klimaatzones. Op het bijgaande kaartje zijn de locaties ingetekend. Omdat de meeste informatie en vogelgidsen in het Engels beschikbaar zijn, worden in dit artikel de Engelse namen van vogels en dieren gebruikt.

Reizen

Het reizen in Costa Rica is veilig en eenvoudig. Het wegennet is in het algemeen goed maar op snelwegen zoals wij die kennen, hoeft je niet te rekenen. Het gaat dus relatief langzaam op tweebaanswegen waarop je, vanwege dorpen en nederzettingen, regelmatig door drempels stevig wordt afgeremd. Ook de trans-Amerika-route is voor het grootste deel een tweebaansweg waarover veel vrachtverkeer gaat. De afstanden zijn te overzien en alle belangrijke natuurlocaties zijn goed bereikbaar. Volgens inwoners is de gratis routeplanner Waze de beste navigator voor gebruik in Costa Rica. De inwoners zijn overigens opvallend vriendelijk en behulpzaam.

Het landschap is afwisselend maar niet altijd even mooi. Langs de wegen liggen dorpjes en nederzettingen waarvan de bebouwing dikwijls lelijk en rommelig is. Ook kom je hele grote plantages tegen waar banaan, ananas of palmolie wordt geteeld. Ze hebben grote betekenis voor de economie van Costa Rica, maar kwamen er door regenwoud te kappen. Het oorspronkelijke regenwoud wordt primair regenwoud genoemd. Secundair regenwoud zijn gronden die opnieuw aan de natuur zijn teruggegeven. Dat is op veel plaatsen gebeurd. Er zijn eigenaren die hun land hebben omgevormd tot natuur om daarmee toeristen te trekken. Door hun toedoen zijn soms hele interessante natuurgebieden ontstaan. In de buurt van of in natuurgebieden en nationale parken zijn hotels of lodges te vinden. Ze liggen meestal mooi gelegen en bestaan uit een verzameling van kamers of bungalows, ruim opgezet en

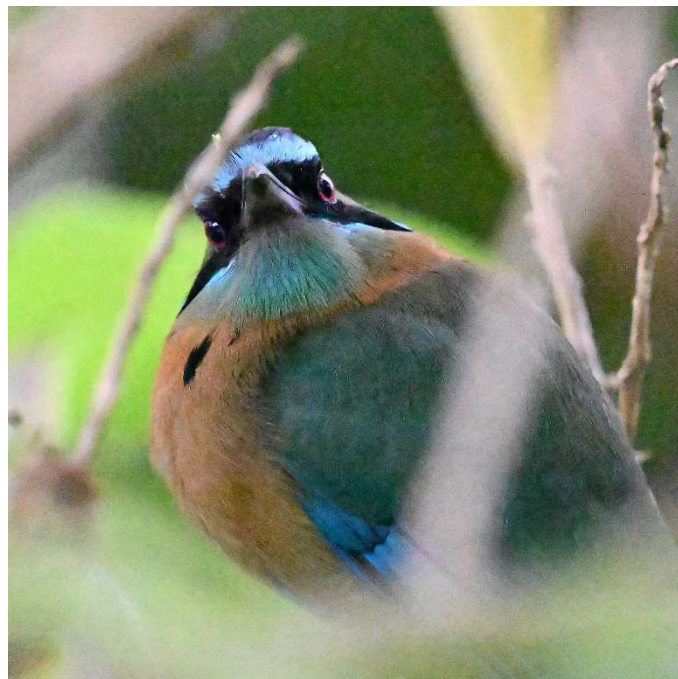

Foto 2: De Blue-crowned Motmot. Eén van de zes Motmots die in Costa Rica voorkomen waarvan er vier zijn waargenomen. Het eerste wat opvalt als je een Motmot tussen takken en bladeren ziet, is de gekleurde kop met felle ogen.

omgeven met tropische beplanting of zelfs regenwoud. De lodges zelf bieden al een scala aan soorten die in de tuin, vanaf het overdekte terras en op voederplaatsen goed te observeren zijn. De terreinen zijn dikwijls zo groot dat ze zich uitstekend lenen voor een wandeling.

Centrale vallei

Foto3: Keel-billed Toucan, de mooiste van de zeven soorten waarvan we er vier hebben waargenomen.

Na aankomst verbleven we twee nachten in de nabijheid van de hoofdstad San José in een mooi hotel, Hotel Bougainville, met een prachtige tuin (1). Het bezoeken van de stad is een belevenis, denk daarbij vooral niet aan een Europese stad. Het is een wirwar van slordig gebouwde huizen en gebouwen, alleen de overheidsgebouwen hebben enige statuur. Het stratenpatroon is op zijn Amerikaans, rechthoekige blokken, gescheiden door wegen. Het is er levendig of anders gezegd een heksenketel en er is van alles te koop. Het is verreweg de grootste stad in Costa Rica. In de omgeving zijn veel plekken te vinden om te vogelen maar wij moesten ons beperken tot de mooie tuin van het hotel. Verschillende soorten werden er gespot waaronder Motmots en Kiskadies. Hoewel het weer niet meewerkte waren de wandelingen in de tuin een mooie eerste kennismaking met de flora en fauna van Costa Rica. De Blue-crowned Motmot met zijn prachtige gekleurde kop, felle ogen en bijzondere staart liet zich goed zien en fotograferen. Door gebruik te maken van de Merlin app konden ook andere soorten op naam worden gebracht. Een van de vogels die je overal ziet is de Clay-colored Thrush. Een onooglijke bruine lijstersoort die vanwege zijn prachtige zang en omdat hij overal voorkomt, de nationale vogel van Costa Rica is geworden.

Caribische laaglanden

Foto 4: Scarlet Macaw. Het gaat goed met deze soort en we hebben hem op meerdere plaatsen goed kunnen zien.

We verbleven in drie gebieden die laaggelegen zijn. Ze zijn totaal verschillend. Het eerste is het Tortuguero National Park (2) aan de kust, het tweede Boca Tapada (4) aan de San Carlos rivier, en Caño Negro (5), een moerasgebied tegen de Nicaraguaanse grens. Tortuguero NP, gelegen aan de gelijknamige rivier, is het bekendste nationale park in Costa Rica en alleen per boot bereikbaar. Ook de andere twee locaties zijn erg afgelegen. Wat ze gemeen hebben is veel water en lagunes die allerlei watervogels aantrekken. Dat zijn vooral reigersoorten en ijsvogels. Daarnaast veel andere soorten waaronder de Great Green Macaw en Scarlet Macaw. Voor de ernstig bedreigde Great Green Macaw (*Ara ambiguus*) zijn de noordelijke laaglanden het belangrijkste gebied waar ze nog voorkomen. We hebben ze twee keer op afstand zien overvliegen. Er komen in Costa Rica vier verschillende

Foto 5: Van de vele reigersoorten is dit een bijzondere. Boot-billed Heron met hele brede snavel en grote ogen. Jaagt in het donker.

soorten apen voor waarvan we er hier drie hebben gezien. Vooral de Howler Monkey (Brulaap) is soms erg aanwezig en geeft het regenwoud een bijzondere sfeer. American Crocodile en Caiman zijn ook makkelijk te ontdekken. Vanaf het water zijn de capriolen van de apen goed waar te nemen. Wat opvalt is dat de rivieren en lagunes niet door meeuwen en steltlopers worden bevolkt zoals dat bij ons het geval is. Onder de vele reigersoorten zijn er drie die we ook in Europa kennen; de Grote Zilverreiger, de Kleine Zilverreiger en de Koereiger.

De bescherming van Tortuguero en omgeving is rond 1950 begonnen vanwege de zeeschildpadden die op de stranden hun eieren legden. Ze werden ernstig bedreigd door de

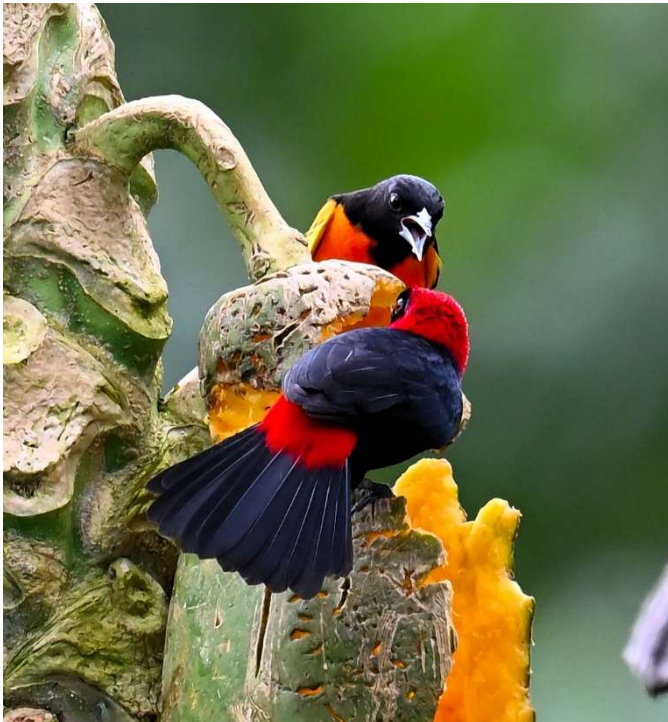

Foto 6: Baltimore Oriole en Crimson-collared Tanager ruziën om het beste stukje vruchtvlees.

jacht. Nu zijn de stranden van Tortuguero het belangrijkste broedgebied voor schildpadden op het noordelijk halfrond. In het verleden is er veel gekapt in de bossen van de laaglanden en is er nog maar weinig primair regenwoud te vinden. Hoewel er veel overweldigende regenwouden zijn, is het merendeel daarvan opnieuw tot groei gekomen. Met een goede gids aan boord is een excursie per boot de gelegenheid om deze gebieden in zijn schoonheid en veelzijdigheid te verkennen.

Caribische hellingen

Dwars door Costa Rica loopt een bergketen waarop een aantal vulkanen ligt. Aan de voet van de hellingen van het Braulio Carrillo National Park in het noordelijk deel van deze keten, bij Puerto Viejo de Sarapiquí, hebben zich bijzondere ecosystemen ontwikkeld. Dat is de reden dat zich daar een belangrijke onderzoeksinstituten heeft gevestigd, La Selva Biological Station. Hier wordt belangrijk ecologisch onderzoek gedaan. Wij verbleven er vlakbij in de Selva Verde Lodge (3). Het is een prachtig gelegen hotel/lodge aangelegd als onderdeel van het tropisch regenwoud. Naast de lodge loopt de Rio

Sarapiquí. Via een hangbrug is het private deel van het regenwoud te bereiken. Alleen al de wandelingen op het terrein van het hotel en de voederplek leverden een groot aantal soorten op. Veel Tanagers en Honey Creepers die in alle mogelijke kleuren voorkomen. Zelfs grotere vogels lieten zich zien zoals de Montezuma Oropendula, de Gray-headed Chachalaca, de mooi gekleurde Keel-billed Toucan en Yellow-throated Toucan. Als klap op de vuurpijl waren we in de late avonden getuige van een waarneming van de Great Potoo, een grote nachtzwaluw-achtige vogel.

Veel hoger gelegen maar wel onderdeel van de Caribische hellingen is het Tenorio Volcano National Park (6). Een heel andere belevenis om aan de voet van een vulkaan te verblijven in een prachtige weelderige omgeving met mooie vergezichten. Deze vulkaan kan nog actief worden. Hij is bekend om zijn heetwaterbronnen en het zwavelgehalte dat de rivier een prachtige turquoise kleur geeft. Het park is bekend in Costa Rica en wordt druk bezocht. Je kan er mooie wandelingen maken door primair regenwoud. Primair regenwoud is te herkennen aan de lianen die in het bos hangen. Ze groeien heel langzaam en zijn daarom een indicatie voor de ouderdom van het bos. Wat ons ook beviel waren de mogelijkheden buiten het park, aan de voet van de vulkaan. Er worden excursies aangeboden in kleine natuurprojecten die zich hebben gespecialiseerd. Op die manier maakten we kennis met weer een aantal nieuwe soorten zoals de Rufus Motmot, Keel-billed Motmot, Collared Aricari en ook twee soorten Luiaards.

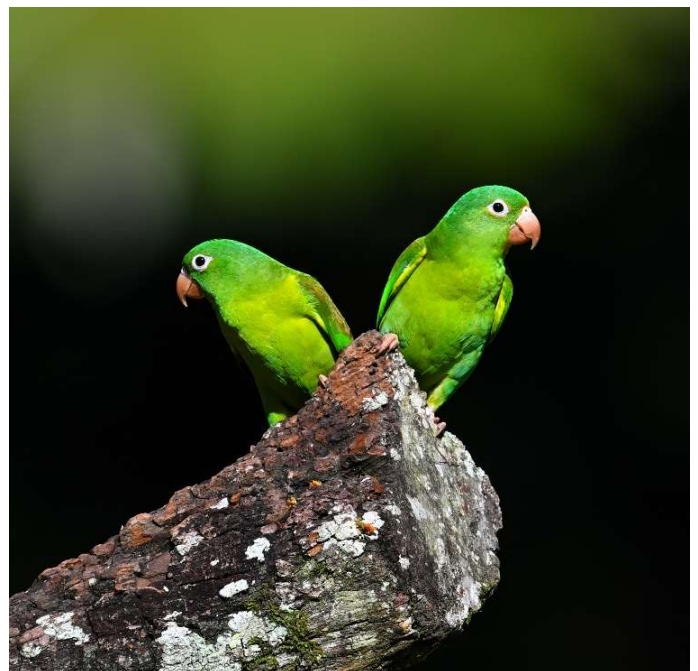

Foto 7: De Orange-chinned Parakeet komt veel voor net als veel andere soorten. Het zijn nieuwsgierige en gezellige vogels.

Zuidelijke Pacifische laaglanden

We verbleven in twee locaties dicht aan de kust. Eigenlijk past het begrip laaglanden voor deze zone niet goed bij de omgeving. Het is vooral heuvelachtig en bergachtig. Onze eerste stop ligt dicht bij het Carara National Park (7). Vanwege het slechte weer blijft het park voor ons helaas gesloten. Er is te veel regen gevallen en het heeft

gestormd. Onze gids heeft echter een mooi alternatief. We bezoeken de kust en stranden in de omgeving waar we kennis maken met Brown Pelican, Wood Stork, White Ibis,

Foto 8: Het vrouwtje van de Amazon Kingfisher, een algemene ijsvogel van de laaglanden.

Magnificent Fregatbird, Royal Tern en Franklin's Gull. Hier en daar ligt een krokodil en ook kaaimannen zijn aanwezig. Het zijn prachtige stranden, grenzend aan tropische bossen en regenwoud waar rivieren de zee in stromen. In de randen van deze bossen zitten weer andere soorten vogels. Verschillende roofvogels zoals Laughing Falcon, Osprey (die kennen wij als Visarend), Gray-lined Hawk en Crested Caracara. Hier zijn gieren te zien. De Black Vulture en soms ook de Turkey Vulture. De Scarlet Macaws zijn hier helemaal niet zo zeldzaam, ze zijn erg luidruchtig en daarom regelmatig waar te nemen. Het is een aardig eind rijden naar de volgende locatie dicht aan de kust (8). De rit biedt prachtige vergezichten op zee maar ook oneindige palmolie-plantages. Na San Antonio ziet het er allemaal wat luxer en welvarender uit. In dit gebied schijnen veel expats uit Amerika hun villa's te bouwen. Vanwege het slechte weer is een brug in de buurt van ons hotel weggeslagen en moeten we een stuk omrijden door bergachtig gebied. We hebben het plan om de volgende morgen het zeer afgelegen Corcovado National Park te bezoeken. Daarvoor moeten we heel vroeg op om op tijd in het haventje van Sierpe te komen. Daar stappen we met een klein gezelschap en gids in een rivierboot. We zijn 2,5 uur onderweg en vooral op open zee gaat de boot flink tekeer. We landen op het strand en moeten in de branding van boord stappen. Er worden wandelingen gemaakt in het aangrenzende regenwoud. We maken o.a. kennis met heel veel kleurige Trogons, de Great Curassow, verschillende spechten en de Black-cheeked Ant-tanager. Deze laatste soort is bijzonder, want hij komt alleen in dit nationale park voor. Van de zoogdieren zien we de White-nosed Caoti en Agouti. De Tapir, Puma en Jaguar blijven voor ons verborgen hoewel ze hier wel voorkomen. Onze gids heeft scherpe ogen en daarom zijn we in staat om veel vogels te zien. Hij laat ons op een goede manier kennis maken met de flora en fauna. Op de terugweg komen we nog de lokale Jan Van Gent tegen, de Brown Booby. We bezoeken een deel van een mangrovebos en

zien nog een Common Potoo met jong en een Boa die in een boom hangt. Het weer op de terugweg is slecht geworden en ondanks onze regenkleding komen we doorwaternat terug. De volgende dag doen we rustiger aan en bezoeken nabij gelegen stranden en kust, Bahia Ballena en Marino Ballena National Park.

Hooggebergte

De weg naar onze volgende locatie, San Gerardo de Dota (9), gaat over soms smalle kronkelige wegen van de Talamanca bergen en brengt ons op een hoogte van 3400 meter boven de zeespiegel. Deze bergketen loopt door tot in West-Panama. Het dal van San Gerardo de Dota is een van de bekendste natuurgebieden in Costa Rica. Het ligt deels in een nevelwoud waardoor het gebied een uniek ecosysteem heeft. Het is vooral bekend omdat hier een goede kans bestaat om de bedreigde Resplendent Quetzal te zien. Volgens velen de mooiste vogel van Costa Rica die iedere vogelaar op zijn verlanglijstje heeft staan. Maar er is

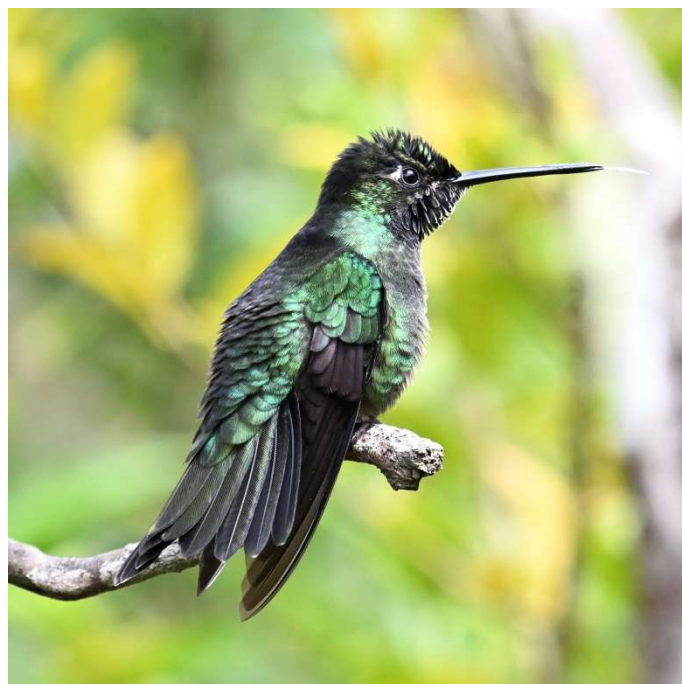

Foto 9: Talamanca Hummingbird. Eén van de vele soorten kolibries die voorkomen. Deze is endemisch voor Costa Rica en West-Panama.

veel meer te zien, het aantal soorten is talrijk. De lokale infrastructuur is volledig gericht op ecotoerisme. Er zijn veel paden, tuinen, terrassen en restaurants met voerplekken waar vogels kunnen worden geobserveerd en gefotografeerd. Het gebied is rijk aan endemische soorten. Wij hebben er een stuk of twintig kunnen waarnemen en deels fotograferen. Enkele voorbeelden zijn de Long-tailed Silky Flycatcher, Slaty Flowerpiercer en Golden-browed Chlorophonia. Daarnaast ook een aantal endemische hummingbirds.

Voor de Azteken en de Maya's was de Quetzal heilig en het symbool van de verbinding tussen aarde en het hiernamaals. Hij houdt niet van de zon en om hem te zien moet je vroeg op. Om 05:00 uur lokale tijd werden we door onze gids opgehaald. Hij zit vooral in wilde Avocadobomen. Wij hadden geluk om deze prachtige vogel goed te kunnen observeren.

Meer informatie

Er zijn diverse goede vakantie- en vogelgidsen van Costa Rica te krijgen. Even zoeken op internet en je krijgt een ruime keuze voorgeschoteld. Zelf gebruikte ik Birds of Costa Rica (Carrigues, 2nd edition), een handzame en

Foto 10: Deze Slaty Flowerpiercer doet precies wat zijn naam zegt. Hij prikt een gaatje in bloemen om daar de honing uit te zuigen. Endemisch voor Costa Rica en West-Panama.

goede gids waarin je snel kunt zoeken. De gids is wat verouderd en dat komt tot uiting in de naamgeving van soorten die niet allemaal sporen met de laatste inzichten. Naamgeving en indeling zijn onderhevig aan veranderingen en dat heeft gevolgen voor nieuwe gidsen. Veel informatie is ook op websites te vinden. Een goede website is eBird, een website van Cornell Lab of Ornithology waar veel informatie over de vogels in Costa Rica te vinden is. Ook Merlin, de app die vogels op geluid kan herkennen, is goed bruikbaar in Costa Rica. Misschien niet direct vanwege de geluiden maar vooral om op basis van foto's en andere kenmerken, vogels op naam te brengen. Want dat is best lastig. Ze zijn uiteindelijk allemaal nieuw voor bezoekers uit Europa.

Voor onze reis gebruikten we de volgende gidsen en websites:

- Birds of Costa Rica, 2nd edition, Richard Carrigues and Robert Dean. 2014. Helm Field Guides.
- A Bird-Finding Guide to Costa Rica. Barret Lawson 2009. Comstock Publishing Associates. Bijzonder uitgebreid boek.
- Birds of Costa Rica. Dale Dyer and Steve N.G. Howell 2023. Princeton Field Guides. Een moderne handzame gids.

- A guide to the Birds of Costa Rica. F. Gary Stiles, Alexander F. Skutch en Dana Gardner. 1989. Een ouder boek en waarschijnlijk alleen tweedehands te krijgen. Het voordeel van dit boek is dat er veel achtergrond informatie in staat.
- Avibase, the world bird database: <https://avibase.bsc-eoc.org/checklist.jsp?region=CRLiteratuur> : Vogellijst van Costa Rica kan worden gedownload en is gebaseerd op Clements, version 2024.
- Compacte informatie is te vinden op eBird: <https://ebird.org/home> . Ook deze website is in het Nederlands beschikbaar. Er worden dan Nederlandse soortnamen gebruikt.

Vragen? Kan altijd: lhjschaap@gmail.com.

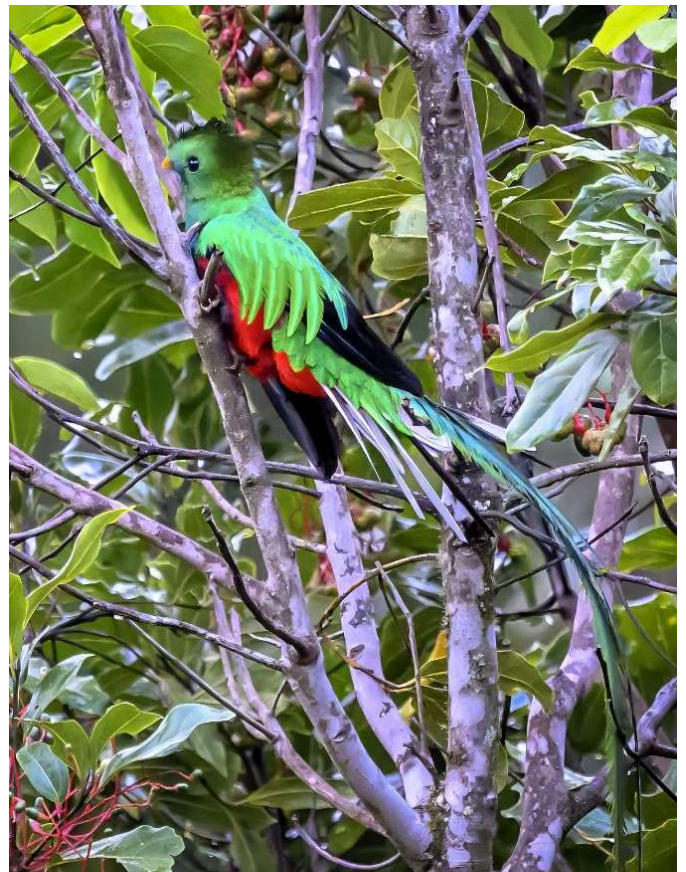

Foto 11: Een foto van de Resplendent Quetzal met prachtige lange staart mag in dit artikel niet ontbreken. Er wordt geschat dat in Gerardo de Dota nog ca. 100 exemplaren voorkomen.